

Til Stor-Elvdal kommune

Fra Paa Koppang

Koppang/Oslo den 5. november 2020

Notat klima og miljø – vedlegg til planbeskrivelse

Til kommunens behandling av planforslag vil vi orientere om hvordan vi tenker klima og miljø i hytteprosjektet Paa Koppang. Arbeidet med klimagassreduksjoner er inkludert i kommunenes faste oppgaver som del av det ordinære planarbeidet og styringssystemet. Det er dessuten et ubestridelig utgangspunkt at bruksendring fra skog til bebyggelse fører til klimagassutslipp. Det følger av Kommunedelplan for klima og energi 2020-2030, som vedtatt 13. mai 2020, punkt 2.3 siste delmål (side 15 øverst) at «ved større omdisponeringer av areal (over 50 dekar) skal endringens påvirkning på kommunens klimagassregnskap synliggjøres og vurderes». Dette notatet er vår synliggjøring av påvirkningen slik vi ser den, og oversendes derfor som del av kommunens vurderingsgrunnlag. Det er ikke oppstilt krav om kvantifisering av vurderingsgrunnlaget for private planforslag.

Vi er glade for kommunestyrets klimaorientering. I vårt prosjekt Paa Koppang har vi i tillegg hatt en bredere miljøorientering. Fordi miljø er mer enn klima. Uten slik orientering i store og små valg og beslutninger vil både kommunen og verden fortsette ferden i gal retning. Vi har derfor i løpet av vår løpende planlegging lagt inn miljøforutsetninger for løsninger og tiltak i hytteområdet. Dette er i tråd med at «Det grønne skiftet» som omtalt i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.5 «innebærer en overgang til produkter og tjenester som gir betydelig mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag». Det er også i tråd med at Stor-Elvdal, sammen med Rendalen, ønsker å etablere bærekraftig reisemål, som fremgår av samme kommunedelplan side 17 fjerde hele avsnitt.

Kommunen er kjent med tankegangen vår gjennom Kvalitets- og profilnotat Paa Koppang. Det er et dokument som vi ikke har ferdigstilt, og ikke skal ferdigstille, fordi det er hensiktsmessig å kunne videreutvikle egne krav til oss selv etter hvert som prosjektet utvikler seg. Dette notatet og vår helhetlige tankegang er relevante bidrag til å realisere kommunens målsetning om å integrere bærekraftig reiseliv i kommunale planer og strategier, som fremgår i Kommunedelplan for klima og energi side 17 nest nederst på siden.

Grunnfilosofien i Kvalitets- og profilnotatet følger med inn i Planprogrammet for reguleringsplanen, og det har vært vår hensikt at miljø- og bærekraftkrav skal gjennomsyre hele prosjektet frem til levende hyttefelt. Gjennom denne samlede dokumentstrukturen bidrar vi også til slik kommunikasjon om kunnskap som forutsatt i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.9; «Klimakommunikasjon handler om å opplyse kunder, investorer, medarbeidere og andre interessenter om virksomhetens klimapåvirkning og om hvordan virksomheten arbeider med å redusere klimagassutslipp».

I tråd med hensikten om at miljø- og bærekraftkrav skal gjennomsyre hele prosjektet frem til levende hyttefelt har vi til hensikt å innta miljøkrav i kontrakter med entreprenører, hytteprodusenter og andre som skal gjøre arbeid i området, samt i vedtekter for veilag o.l. for hytteeiere. På denne måten vil vi sikre at forpliktelser til våre miljøkrav gjennomsyrer prosjektet.

Eksempler på bestemmelser som vi vil innta i kontrakter, vedtekter o.l. er:

1. Inngrepsfrie områder som er vist på situasjonsplanen skal merkes tydelig i terrenget før og under bygging og anleggsarbeid på tomta slik at alle aktuelle parter kan gjøre seg kjent med avgrensningene. Merkingen skal fjernes så snart arbeidet er avsluttet.
2. Utbyggingen skal skje ved å ta i bruk så sammenhengende områder som mulig langs eksisterende vei.
3. Det skal legges vekt på å finne løsninger som fremmer bærekraftig miljø- og ressurstenkning, og for søknadspliktige tiltak i planområdet skal søknaden inneholde en beskrivelse av hvordan tiltakshaver vil vareta valg som påvirker hensynet til miljø og ressursbruk før tiltaket kan settes igang.
4. For arbeider og leveranser i planområdet gjelder krav til beste praksis for avfallshåndtering og arbeidsmetoder, i tråd med relevante miljøsertifiseringskrav, og for søknadspliktige tiltak skal søknaden inneholde prosedyrer for dette, samt for vern og stell av vegetasjon i anleggsperioden.
5. Inngrep på tomta skal utføres konsentrert slik at mest mulig naturlig vegetasjon blir bevart.
6. Det skal foreligge prosedyrer for vern og stell av vegetasjon i anleggsperioden.
7. Ved deponering av masser skal terrenget og det naturlige dekket med lyng, lav og mose beskyttes med matter.
8. Utbyggingen skal ta utgangspunkt i en bærekraftig energiforsyning og materialbruk.

Flere av disse kravene vil være fordyrende. Vi mener det er både riktig og viktig å vise vilje til dyrere valg for bærekraftige løsninger, slik også kommunen legger opp til i kommunedelplanen for klima og energi (se punkt 1.2) som vi kommer tilbake til nedenfor. For å kunne forsvare høyere priser, må både hytteområdet og kommunen fremstå med slik attraktivitet at vi tiltrekker oss mennesker med betalingsvilje og -evne. Vi må velge mellom en opp- eller nedadgående spiral i hytteområdet og kommuneutviklingen.

Vi har satt oss inn i Kommunedelplan for klima og energi 2020-2030, og slutter oss til hovedmålene og strategien som kommer til uttrykk der. Det er et svært ambisiøst mål kommunen har oppstilt for egen organisasjon, om 40 % klimagassreduksjon innen 2030, som gjengitt på side 8 under avsnittet Oppsummering av hovedmål, syvende kulepunkt. Kapittel 2.7 i kommunedelplanen gir omfattende innsikt kommunens utfordringer og kravene den stiller til seg selv. Tilsvarende mål og krav er ikke oppstilt for private aktiviteter, men Paa Koppang har likevel stilt overordnede krav til egne miljøeffekter. Flere av kravpunktene 1-8 ovenfor bidrar til å fremme kommunens målsetning om bærekraftige bygg, oppvarming, energibruk og -produksjon som kommer til uttrykk i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.2, samt målet om reduserte klimagassutslipp fra bygg- og anleggssektoren på side 12 nederst.

Hytteprosjektet Paa Koppang dekker arealer med relativt liten biomasse etter gjennomført hugst i flere faser. Denne hugsten har skjedd som ledd i grunneiernes ordinære skogsdrift.

Dersom man ser på klimagassutslipp isolert, er det uomtvistet at hytteutbygging Paa Koppang vil bidra til høyere utslipp enn om utbyggingen ikke gjennomføres. For å kunne diskutere klimaeffekter må det være en felles forståelse av hvordan man skal vurdere dem; det er liten tvil om at opphør eller sterk reduksjon av aktivitet reduserer klimagassutslipp der aktiviteten opphører/reduseres. Samtidig, hvis opphør eller reduksjon av aktivitet ett sted utløser høyere aktivitet andre steder med svakere klimaforutsetninger, får slik lokal aktivitetsreduksjonen en negativ effekt i et større bilde. Overført til det foreliggende vurderingstemaet; klima- og miljøeffektene av hytteprosjektet Paa

Koppang, er vi derfor av den oppfatning at miljøbevisste hytteprosjekter bør løftes frem og skjerpe konkurransen med hytteprosjekter som har mindre tydelig miljøprofil. Dette er i tråd med Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023 samt Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (se Kommunedelplanen for klima og energi side 5). I punktene nedenfor viser vi også hvordan vi har tenkt om beskyttelse av vegetasjon og eksisterende vannføring samt alternative energiformer i hytteområdet, i tråd med nasjonale forventninger for hensyn til risiko og sårbarhet i arealplanleggingen som nevnt samme sted.

Ved at vi Paa Koppang stiller relevante krav til oss selv, vil dessuten Stor-Elvdal kommune gjennom å åpne opp for hyttebyggingen bidra til å sette klima og miljø på agendaen for hytteutvikling langt utenfor egne kommunegrenser, og bidra til en markedsbasert utvikling av miljøkrav i hytteprosjekter også andre steder i landet. Dette er i tråd med Kommunedelplanen for klima og energi punkt 2.5, Dagens status, om at «en langsiktig utvikling av grønn konkurransekraft er avhengig av at private virksomheter ser mulighetene som ligger i det grønne skiftet».

Hvis vi klarer å få til et miljøvennlig hytteområde, blir Stor-Elvdal virkelig en foregangskommune, og kan svare positivt på utfordringen fra Regjeringens ekspertutvalg som nevnt i punkt 2.5 samme sted, om å «utarbeide strategier for omstilling til lavutslippssamfunnet i ulike bransjer». Utfordringen bygger på en forutsetning om vekst i verdiskapning og arbeidsplasser. Som nevnt samme sted, innebærer Det grønne skiftet «en overgang til produkter og tjenester som gir betydelig mindre negative konsekvenser for klima og miljø enn i dag». En regional føring går ut på at «Hedmark skal innta en ledende nasjonal posisjon i det grønne skiftet» (se Kommunedelplanen for klima og energi side 6 midt på). Paa Koppang kan gi positivt bidrag til en slik overgang i berørte bransjer og samtidig bidra til lokal vekst i verdiskapning og arbeidsplasser.

I sammenheng med det som er sagt ovenfor, er det også relevant hvilke øvrige hensyn som vi har tatt i planleggingen av hytteområdet Paa Koppang:

9. Vi legger opp til konsentrert bebyggelse, som gjennomgående bidrar til mindre terrenginngrep samt kortere kjøre- og graveavstander til, fra og i hytteområdet, under utbygging. Komprimert bebyggelse og nærhet til sentrum bidrar også til lavere energiforbruk og utslipp ved senere transport, brøyting og veivedlikehold til, fra og i hytteområdet ettersom hytter blir ferdige og tas i bruk. Dette er i tråd med Statlige retningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og forutsetningen om fortetting i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.1 tredje avsnitt. Kommunens hovedmål for transport (se litt lenger nede i punkt 2.1) går ut på at utslippet fra det samlede transportarbeidet i kommunen skal reduseres med 45 % innen 2030 sammenlignet med 2017. Den komprimerte utbyggingsstrukturen Paa Koppang vil bidra positivt til dette målet sammenholdt med mindre komprimerte og mer avsidesliggende hytteområder.
10. Vi vil bevare naturlig vegetasjon, inkludert skog som vegetasjonssoner i hytteområdet, og dermed blant annet bidra til at naturen i størst mulig grad kan fange klimagasser og håndtere vannføring også gjennom utbyggingsperioden. Planområdet er allerede i stor grad hugget, og merhugsten for hyttebygging vil være relativt beskjeden.
11. Vi legger byggeområder utenfor naturlige vannveier, slik at vi unngår å tukle med vannets gang i naturen og dermed også sparer energiutslipp som knytter seg til grøfting og rørlegging.
12. Vi har gjort en grundig vann- og overvannsanalyse for området. Gjennom å bevare naturlige vannveier, bygge komprimert med begrenset BYA og skåne minst 20 % av hver tomt fra tiltak overhodet vil planområdet være bedre rustet til å tåle nedbør og annen vanngang. Det er i tråd med relevante krav for å tilpasse seg klimaendringer, se blant annet Parisavtalen som man kan finne på denne nettsiden: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og->

[klima/parisavtalen](#) og Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.8 (Klimatilpasning), se side 25 tredje delmål: «Nye byggeområder og byggetiltak skal etableres i områder uten fare for eller vesentlig ulempe fra natur- og miljøforhold som flom, skred og overvann». Gjennom å beskytte områdets vannabsorberende egenskaper bidrar Paa Koppang til realisering av dette delmålet.

13. Vi legger opp til at solceller skal være tillatt på hyttetak og -vegger for klimavennlig energiproduksjon til hyttene. Gode solforhold i hytteområdet bidrar til at solenergiproduksjonen kan bli betydelig. Vi har en liten undring til hvordan dette stiller seg til hovedmålet om at utslipp fra fossile oppvarmingskilder skal fases ut «uten at elektrisitet forbruket øker vesentlig» som fremgår i Kommunedelplan for klima og energi side 8 under avsnittet Oppsummering av hovedmål, annet kulepunkt. Slik vi ser det, er det relevante at elektrisitet kun er en energibærer – for oss fremstår det mer relevant å legge vekt på fornybare energikilder enn å skulle redusere elektrisitetsforbruket. Energikilder er kull, olje, gass, sol, vannkraft, vindkraft, trevirke, annen biomasse. Elektrisitet kan være energibærer for alle disse energikildene. Av samme grunn er vi ikke ubetinget positive til elektrifisering av for eksempel anleggsmaskiner i utbyggingen – det er ingen reell klimagevinst i elektrifiserte maskiner som får strøm fra kullkraft eller diesellaggregat. For øvrig setter vi pris på at Stor-Elvdal kommune har sagt nei til etablering av landbaserte vindkraftanlegg, slik det fremkommer av Kommunedelplan for klima og energi side 11 nederste kulepunkt.
14. Vi har utredet mulighet for å legge bioenergi (flisfyring) som oppvarmingskilde i hytteområdet, i tråd med Kommunedelplan for klima og energi side 12 første delmål. Dessverre måtte vi skrinlegge denne muligheten av sammensatte grunner: En slik infrastruktur ville innebåret et enormt terrenginngrep og vesentlig energitap grunnet store avstander og små boenheter. Det ville dessuten nødvendiggjøre så store inngangsinvesteringer at prosjektet aldri kunne bli økonomisk bærekraftig, og dermed raskt ville gått konkurs. Med andre støtteordninger for alternative energiformer kunne regnestykket blitt et annet, men terrenginngrep og energitap ville vært de samme. Dermed ville heller ikke klimaregnestykket for en slik energiløsning blitt så godt som man kunne ønske, fordi vi måtte brent forholdsmessig mye mer trevirke for å oppnå tilstrekkelig oppvarming.

Vi har en overordnet oppfatning om at Paa Koppang kan bli et foregangseksempel på miljøvennlig hytteutbygging og dermed bidra til positiv oppmerksomhet om vårt hytteområde blant mange i landet, og om Stor-Elvdal kommune som en klima- og miljøkommune. Det eksisterer en viss konkurranse mellom kommuner om å tiltrekke seg hytteturister som grunnlag for verdiskapning og kommunal tjenesteproduksjon i store deler av distriktsnorge – mange kommuner erkjenner at de ikke vil klare å opprettholde lovpålagte tjenestetilbud uten utvidelse av næringsgrunnlaget og økning av befolkningsgrunnlaget i kommunen sin. På side 7 i Kommunedelplan for klima og energi fremgår at det i Stor-Elvdal har vært en nedgang i utslipp på 9,3 % fra 2009 til 2017. Deler av denne reduksjonen tilskrives mer miljøvennlig transport, se punkt 2.1 første avsnitt. I samme periode er også befolkningstallet redusert og lokale virksomheter avvirket. Redusert aktivitet bidrar til reduserte utslipp. Stor-Elvdal kommune har i kommuneplanen som ble vedtatt 19. juni 2019 uttalt en målsetning om å «være en foregangskommune som planlegger for et klima i endring og en grønnere hverdag». Elementer i hytteprosjektet av særlig betydning for at Stor-Elvdal kan bli en slik foregangskommune er blant annet:

15. Det går tog til Koppang; hyttekjøpere behøver derfor ikke kjøre bil til hytta, og familiemedlemmer som kommer eller drar før/etter de andre kan i alle fall spare seg for å

kjøre bil nummer to til hytta – bare langs Bergensbanen ser vi i praksis hyttesamfunn med tilsvarende mulighet. Paa Koppang vil dermed bidra til at Stor-Elvdal kan realisere konseptet 10 minutterssamfunn også for hyttebrukere, se Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.1.

16. Paa Koppang vil bli et sentrumsnært hytteområde, og vil derfor ikke representere «nedbygging av norske høyfjell» som andre eksisterende og planlagte hytteområder kritiseres for. Det vil dessuten bidra til et miljøvennlig og arealeffektivt utbyggingsmønster som nevnt i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.1. Med plasseringen på østsiden av Glomma bidrar Paa Koppang heller ikke til å true villreinens eksistensgrunnlag – flere andre hytteprosjekter i regionen og landet møter skepsis grunnet nærhet til villreinens leveområder.
17. Både togtilgjengelighet og sentrumsnærhet vil innebære redusert bilbehov sammenlignet med mange andre eksisterende og planlagte hytteområder. Dette vil gi positivt utslag på indikatoren «Økt sykkel og gange» som inntatt i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.1.
18. Sentrumsnærheten vil bidra til at hyttebrukere også bruker sentrumstilbud og lokale næringstilbud i større grad – det vil bidra til å styrke nærings- og foreningslivet i kommunen og regionen, og på den måten bidra til å opprettholde og bestyrke høyt verdsatte samfunnsfunksjoner.
19. Paa Koppang kan man gå rett ut i naturen, året rundt; ved å bygge komprimert blir det ikke langt å gå fra hytta til man er i naturområder uten bebyggelse – i hytteområder med større tomter må man gå lengre før man har passert den siste hytta.
20. Vi legger opp til rause og gode grøntstrukturer inne i planområdet, for småbarnsfamilier med mindre langstrakte turambisjoner.
21. Vi har innledet dialog og samarbeid med Glommen-Mjøsen om at de oppfordrer skogeiere i rekreasjonsområder til å foreta så skånsom markberedning som mulig, dels i balanse med målet om god biomassevekst for å beholde skogen som et stort og voksende karbonlager, og dels med mål om at eksisterende stier bevares i områder med skogsdrift. Disse temaene er dels berørt i Kommunedelplan for klima og energi punkt 2.3. Flere hytteturister til Stor-Elvdal vil som en positiv sideeffekt gi øket oppmerksomhet om miljøeffektene av moderne skogbruk, og skogbruksnæringen må være i forkant når det gjelder å forstå denne utviklingen der den er relevant.
22. Vi har tatt til orde for at eventuell rekreasjonsbasert snøscooterkjøring i Stor-Elvdal skal skje med elektriske snøscootere, slik at snøscooterkjøring for noen ikke skal bli til sjenanse for de som søker rekreasjon gjennom skogens ro.

I høringsuttalelse til kommuneplanarbeidet tok vi til orde for at kommunen innfører kildesortering, og er glade for å se at det nå er i gang, slik at vi kan gi hytteturister tilsvarende tilbud som mange er vant til fra sine hjemkommuner og tilsvarende forventer på hytta. I Kommunedelplan for klima og energi side 8 under avsnittet Oppsummering av hovedmål, sjettede kulepunkt, står et mål om å halvere mengden restavfall fra husholdninger og hytter i Stor-Elvdal. Vi har en undring til om dette målet gjelder per husholdning/hytte, eller for det beboere og hyttebrukere totalt. Dersom målet gjelder for helheten, har kommunen gjennom dette målet i realiteten begrenset ønsket om befolknings- og besøksvekst til kommunen. Gjennom kildesortering vil andelen restavfall gå ned, men med en økning i (hytte)befolkning vil mengden restavfall ubønhørlig også øke. Igjen er det vårt synspunkt at Stor-Elvdal må bidra til at klima- og miljødebatten tar perspektiver ut over kommunegrensene og sektortenkning, slik at globale effekter kan inntas i lokale beslutninger og tiltak. «Think globally, act locally.»

I forbindelse med utredningen om mulig bioenergianlegg Paa Koppang var en nyttig erkjennelse at slik oppvarming er mest regningsvarende, og dermed i praksis kun gjennomførbart, for større bygg som ligger i relativ nærhet til hverandre, så som skoler, institusjoner, industri- og kontorbygg av en viss størrelse. Vi håper Stor-Elvdal kommune vil følge opp kommunedelplanen for klima og energi på en regningsvarende måte og dermed gjøre kommunen til en foregangskommune på dette området. Det vil gi et betydelig løft til satsingen på Koppang og regionen som en grønn kompetansedestinasjon.